

Danielpa Qillqan — Pachak Soqta Chunka Iskayniyuq

Romaq profetiku pacha: Rikch'ariynin qhawariyta

Jeff Pippenger

2024-03-27

Romaqa rikch'ariyta churamun, hinaspa Romaqa sut'inchasqa kachkan paypa “pachapi”. Kayqa Sister White-pa rimayninmi, maypichus nispa sut'inchana imatachus allinriqsisqa hina entiendenapaq kashan:

“Apocalipsisqa huk libro sellasqa kasqa, ichaqa kichasqa libro hinallataqmi. Chaypi qillqasqa kachkan kay pachap historianta tukukuq p'unchaykunapi pasanapaq musphaypaq hatun ruwaykuna. Kay libropa yachachikuyninkuna sut'i kanku, mana mistikokunañachu nitaq mana entiendey atinaqa. Chaypiqa Danielpi hina kikin profeciakunaq siq'inmi hapisqa kachkan. Wak profeciakunataqa Dios yapamanta rimarisqa, chaywan rikuchispa paykunaman ancha importanciata qusqa kananpaq. Señorqa mana imatapas yapamanta rimarinchu mana hatun consecuciayuy kaqkunamantaqa.” Manuscript Releases, volumen 9, 8.

Señorqa manam kutimunichu ima ruwaykuna mana ancha hatun importanciayuy kaptinqa, chaymanta Romaqwan tinkisqa “tiempokunapas” kutin kutinta rimarisqa kanku. “Ancha hatun importanciayuyqmi” Romaqwan tinkisqa “tiempota” entiendenapaq, imaraykuchus chaymi rikuchin Romaqa chay visión nisqapaq sayachiq asuntun kasqanta. Qanchis kuti, papaq kamachikuyninpa waranqa iskay pachak soqta chunka watakuna, Danielpi hinaspa Apocalipsispi sut'inchasqa qhawachisqa kashan.

Paymiquaqmi Ancha Hanaq Kaqpa contranpi hatun simikunata, chay Ancha Hanaq Kaqpa santokunataq sayk'uchinqa, p'unchaykunatawan kamachikunatapas tikrayta yuyarinqa; paypa makinmanmi qusqa kanqaku huk pacha, pachakuna, hinaspa pacha kuskan kama. Daniel 7:25.

Uyarirqani mayt'uta p'achawan p'achallisqa qharita, mayu yakukunapa hawanpi kachkashaqta; pay pañan makinwan lluy'i makinwanpas hanaq pachaman oqarispas, wiñaypaq kawsajpa sutimpi jurarqan: huk pacha, iskay pachakuna, chaymanta kuskan pacha kanqa nispa; santo llaqtapa kallpanta t'aqayta tukuchisqanman chayaspataq, tukuy kay imakuna hunt'asqa kanqa. Daniel 12:7.

Ichaqa, templomanta hawapi kanchaqa ama yupaychu, ama tupuychu; imaraykuchus mana judío runakunaman qusqa kashan; hinaspa llaqtap santu llaqtanta tawa chunka iskay killa saruspa ñit'inqaku. Apocalipsis 11:2.

Huk ichataqmi atiyta iskay testigoykunaman, hinaspan paykuna willakuytaqmi waranqa iskay pachak soqtachunka p'unchawkuna kamachisqa kanku llakikuy p'achawan p'achallisqa, nispa. Apocalipsis 11:3.

Hinaspan warmiqa ayqekurqa chunllaqman, maypichus Diospa wakichisqan kasqa paypaq, chaypi mikuchinankupaq waranqa iskay pachak soqta chunka p'unchaykuna. Apocalipsis 12:6.

Warmimanqa qosqa karqan iskay hatun ankapa raprankuna, chaywan purinanpaq chunllaq pampaman, kikinpa kasqanman, maypichus mikhuyninwan waqaychasqa kachkan huk pacha, pachakuna, hinaspa kuskan pacha, amarupa qayllanmanta. Apocalipsis 12:14.

Paymanpas hatun rimashpa hatunchasqa imakunata, Diosta rimaykuchisqakunatapas rimananpaq; hinaspapas atiy qusqan karqan iskay chunka iskayniyuq killakunata hina qhiparunanpaq. Apocalipsis 13:5.

Kay qanchis chiqap willakuykunaqa Romamanta sapaq profetiku kachasqankunata rikuchin. Chay pasajekunapim Roma sut'ita rikuchisqa kachkan. Panay Whiteqa yapamanta nin, kay p'unchaykunaqa hinallataq “kimsa wata kuskan, icha 1260 p'unchaykuna” hina rikuchisqa kasqankuta. Bibliapiqa mana tarinkichu nitaq kimsa wata kuskata nitaq chunka iskay pachak suqta chunka p'unchaykunata. Panay Whiteqa chay qanchis willakuykunamanta yupaychayta hinaman tupachispa churashan.

Capítulo 13-pi (versículos 1–10)piqa huk sasa uywa willakuyta rikuchin, “leopardoman rikch'akuq”, chaymanmi dragón qowarqan “atiyninta, tiyananta, hatun kamachikuynintawan”. Kay unancha, imaynachus aswan achka protestantekuna inirqanku hinata, papadota rikuchin, ñawpaq romano qhapaq suyuq hap'iqnin kasqan atiyman, tiyananman, kamachikuyninmanpas rantin hamuqta. Chay leopardoman rikch'akuq sasa uywamanta nispanmi willan: “Qosqa karqan payman hatun simi, jatun rimaykunatawan Diospa contranpi rimaykunatapas rimananpaq.... Hinaspan siminta kicharirqan Diospa contranpi rimananpaq, sutinpa contranpi rimananpaq, tabernáculonpa contranpi rimananpaq, hanaq pachapi tiyaqkunap contranpipas rimananpaq. Paymanpas qosqa karqan santokunawan maqanakunanpaq, paykunata atipananpaq; hinaspapas payman qosqa karqan llapa ayllukunapi, simikunapi, nacionkunapipas kamachikunanpaq.” Kay profecía, Daniel 7-pi uchuy waqrapa nisqa rikuchisqanwan casi kasqanta hina, mana iskayrayaypaqmi papadoman señalan.

“‘Atiyta karqa churasqa karqan iskay chunka iskay killakunaq puchukayninkama.’ Hinallataq, nin profeta: ‘Huk umanninta rikurqani wañuymán hina k'irisqa kasqanta.’ Hinaspataq yapamanta: ‘Pipas prisionman apaqqa, paypas prisionman rinqa; pipas espadawan wañuchiqa, paypas espadawan wañuchisqa kanqa.’ Chay iskay chunka iskay killakunaqa kikinmi ‘tiempo, tiempos, tiempopa rakisqanwan’ nisqawan, kimsa watayoq chawpi wata, utaq 1260 p'unchaykuna, Daniel 7 nisqapi kaqwan—Diospa runankunata ñak'arichinanpaq papal atiyniyoq kaypa pacha. Kay pacha, ñawpaq kapitukunapi nisqa hina, qallariq karqan papadopa hatun kamachikuyninwan, A.D. 538 watapi, hinaspa tukukurqan 1798 watapi. Chay pachapi papaqa Francia soldadokunawan prisionero ruwasqa karqan, papal atiyniyoq kayqa wañuymán apaq k'irita chaskirqan, hinaspa willakusqa simi hunt'asqa karqan: ‘Pipas prisionman apaqqa, paypas prisionman rinqa.’” The Great Controversy, 439.

Sagesqa kallpachasqa atiywan, kimsa wata chawpintinta “pacha” hina qhawarispas, mayqinchus Roma sutita “rikuchin”, huk bibliaq sut'ichayninkunapas Romamanta rikurimun.

Ichaqa nisqaykicheqmi niykichis, Eliaspá p'unchayninkunapi achka viudakuna karqan Israelpi, hanaq pacha kimsa wata suqta killakama wichq'asqa kaptin, llapa hallp'api hatun yarqay kaptin. Lucas 4:25.

Kimsa wata kuskan wata Eliaspá, pacha tinkichin Jezabelwan, paymi símbolo kashan papal Romaq, Tiatira iglesiapi.

Ichaqa huk aswan imakuna qampaq contra kachkan, warmi Jezabel sutiyaqtam saqinki, payqa kikinmanta willakun profetisa kasqanta, hinaspa yachachin hinaspa pantachin sirviqniykunata waqllikuyta ruwanankupaq, hinaspa idolokunaman haywasqa mikhuynikunata mikhunankupaq. Hinaqtin payman tiempo qorqani waqllikuyninmanta arrentekunanpaq; ichaqa manam arrentekurqachu. Apocalipsis 2:20, 21.

Chusku iglesiata qosqasqa “pacha”, Jezabelwan rikuchisqa, hinallataq huk “k'iti”pas.

Eliaspá noqanchik hina runam karqa, chaymi sinchi sonqowan mañakurqa ama para kananpaq; hinaspataq kay pachapi mana paramurqachu kimsa wata soqta killantin. Santiago 5:17.

Tawa iskay chunka iskay killa-kunaqa waranqa iskay pachak soqta chunka pichqa p'unchawkunawan kikin kasqanmanta rimarispá, Hermana White chay pacha-ta “chay p'unchawkunam” nispa reqsichin, mayqintachus Cristo rimarispá.

“Kaypi niskasqa pacha-kunakqa—‘tawa chunka iskayniyuq killakuna,’ hinaspa ‘waranqa iskay pachak suqta chunka p'unchawkuna’—hukllam kanku, iskayninku kikin pachata rikuchispa, maypin Cristo-pa iglesian Romamanta ñak'ariywan ñit'isqa kanan karqa chayta. Papa kamachiypa 1260 wataqninkunaqa A.D. 538 watapi qallarikurqan, chayrayku 1798 watapi tukukunman karqa. Chay pachapiqa Francia llaqtamanta huk ejército Roma llaqtaman yaykurqan hinaspa papata prisionerota ruwarqan, paytaq wañurqan qarqusqapi kashaspa. Musuq papa mana unaymanta akllasqa kaptinpas, chaymanta kaykamaqa papa jerarquíaqa manam hayk'aqpas ñawpaqpi charisqan atiyinta yapamanta apaykachayta atirqanchu.”

“Iglesiapa qatiqachisqa ñak'ariyqa manan tukuy chay 1260 watakuna pacha junt'apiqa purirqanchu. Diosqa, llaqikuywan llaqtanman, nina hina ruphay pruebanpa p'unchayninkuta pisiyachirqan. Iglesiapa hawanman hamunanpaq ‘hatun ñak'ariyta’ ñawpaqmanta willaspan, Qespichiq nerqa: ‘Chay p'unchaykuna mana pisiyachisqa kaptinqa, manan mayqen aychallapas qespisqachu kanman: akllasqakunraykutaq ichaqa chay p'unchaykuna pisiyachisqa kanqa.’ Mateo 24:22. Reformapa kallpachasqanrayku, qatiqachiyqa 1798 watamanta ñawpaqta tukuchisqa karqan.” The Great Controversy, 266.

Cristo y la Hermana White identifican la expresión “aquellos días” como el “tiempo” que identifica a la Roma papal. Cuando Daniel habla de la persecución que siguió al establecimiento del papado en el trono de la tierra en el versículo treinta y uno del capítulo once, se refiere a ese tiempo de persecución como “muchos días”.

Paymantaninkunañataq sayaqakunqaku paypa favorninpi, hinaspataq kallpayoq santuarionta qhellichanqaku, sapa p'unchay sacrificiota qichunqaku, hinaspataq churanku desolación ruraq millay abominacionta. Pacto contra mana allinta ruraqkunataq lisonjawan waqllachinqa;

ichaqa Diosninkuta reqsiq llaqtan runakunaqa kallpasapa kanqaku, hatun rurasqakunataq ruranqaku. Llaqtapi yachaqkunaqa achka runakunata yachachinqaku; ichaqa urmanqaku espadawan, ninawan, preso apasqa kaywan, saqueopiwan, achka p'unchaykuna. Daniel 11:31–33.

Romaqa rikuchisqa kachkan paywan tinkisqa profetap rimayninpi pacha tiempowan, chayraykun Pablo nin hucha runaqa “paypa tiempompi” rikuchisqa kanqa nispa. Romaqa visionta takyachin, maytachu mana riqsispaqa chinkasunman, chaymi reqsichin imarayku chay profetap pacha tiempoqa ancha kutikama, achka hinallataq imaymana ñanninkunawan rikurichisqa kachkan, Diosqa “mana kutichinchu imakunatapas mana hatun ancha chaninniyuq kaqkunata.” Ñawpaq versícukunapim chay tiempo periodoq tukukuyninpas señalasqa kachkan.

Chaypi runakunamanta yachaqkunaqa achka runakunata yachachinqaku; ichaqa paykunaqa achka p'unchawkuna espadawan, ninawan, prësu apasqa kaywan, hinaspa saqueopi urmachisqa kanqaku. Urmasqankumantataq aslla yanapakuyniyuq yanapasqa kanqaku; ichaqa achkakunaqa llamp'u simi alagokuywan paykunaman hap'ipayanqaku. Yachaqkunaq wakinnintaq urmanqaku, paykunata pruebanapaq, ch'uyanchanapaq, hinaspa yuraqyachinapaq, tukukuypaq pacha chayamunankama; imaraykuchus chayqa may ñawpaqmanta churakusqa pachapaqraqmi kashan. Daniel 11:33–35.

“Tukupay pacha”qa “huk churakusqa pachapaqraqmi kanan.” Hebreo simipi “churakusqa” nisqaqa “moed” nisqam, chayri huk sut'ichasqa pacha utaq huk tupanapaq churakusqa pacha ninanmi. “Churakusqa pacha” nisqaqa profetiko relevancianpas, ancha chanin kasqanpas, Daniel qillqapi riqsichisqa kachkan imaymana kuti rimarisqanwan. Laodicea Adventistakunaq ashkha mana kaqchu, ichapas mana pipas reqsinku 1989 watataqa huk “tukupay pacha” kasqanta, chayrayku 1989 wataqa huk churakusqa pacha karqan. Chayqa Diospa ruwasqan tupanakuy karqan, paymi chay pichqachunka tawa waranqa runakunaq kuyuyntinpaq yachayta kicharinanpaq sellosqanta paskan karqan. Chayrayku Danielpa qillqan testigokunata qon, “churakusqa pacha” nisqaqa “tukupay pacha” hamusqanta señalasqanta rikuchinanpaq. Daniel qillqapa pusaq kaq kapitulpim kay profetiko unanchakuy churakun.

Hinaspanmi huk runapa rimayninta Ulai mayu patakunapa chawpinmanta, qayakuspa nisqata: Gabriel, kay runaman rikch'ayninta entiendenanpaq yachachiy. Chaymi hamurqa maypinchus sayasharqani chayman qayllaykamuq; hinaspan hamuptin mancharirqani, uyayman urmaykurqani; ichaqa paymi niwarqa: Entiende, runapa churin, kay rikch'ayqa tukukuypa p'unchawpaqmi kan. Pay rimashaqtinri, allpaman uyayniwan uraykusqa sinchi puñuypi kasharqani; ichaqa llimpiwarqan, sayariychispa chiqanta sayachirqan. Hinaspan nirqan: Qhawariy, yachachisqayki imam kasqanta piñakuypa qhipa tukukuyninpi; imaraykuchus señalasqa p'unchawpi tukuyqa kanqa. Daniel 8:16–19.

Chunka once kaq chunka hukniyuq kapitulumanta, kay versokunapi “pacha tukukuypaq” nisqapi kaq “tukuy” simiqa, “chasqisqa” nisqaman tikrasqa simimanta huk hebreo simim. Pacha tukukuypaq nisqaqa chasqisqa pachapi qallariq huk pacha hunt'asqanta rikuchin. “Chasqisqa pacha” (moed) nisqaqa huk churasqa tinkuyta nin, hinaspa pacha tukukuypaq (hebreo simi “gets”) nisqaqa huk pacha unaymanta, mayqinchus chasqisqa pachapi qallarín. Chayqa Roma llaqtata

qawarichiq “pacha”mi, hinaspa chay “pacha”qa anchata ancha allinmi, chayrayku chay pacha unaypa tukukuyninpas, chay pacha tukukuynin qhepanta hamuq pacha unaypas, achka testigokunawan rikuchisqa kanku. Danielpa chunka hukniyuq kapitulumanta iskay chunka tawaq versopi, pagano Romaqa huk “pacha” kamachisqan hina kay pachata apaykachasqanmanta reqsichisqa kachkan.

Huk unanchasqa “pacha” kinsa pachak soqta chunka watam, imaraykuchus huk bíblicopi watapi kinsa pachak soqta chunka p’unchawkuna kan. Pagano Romaqa huk “pacha” kamachirqan, papal Romañataq “huk pacha, pachakuna, chaymanta kuskan pacha” kamachirqan. Kunan pacha Romaqa huk unanchasqa “hora”ta, utaq huk unanchasqa “tawa chunka iskay killa”ta kamachin. 1844 watamanta qhipamanqa manam willakuypi pacha kanchu, chayrayku “hora”pas “tawa chunka iskay killa”pas utqaylla hamuq domingo kamachikuy manta runakunapa gracia chaskinankama tukukuyninkama chay pacha kachkan. Ichaqa pagano Romaqa Actium maqanakuy 31 a. C. watapi kasqanmantapacha ancha atiywan kamachirqan, Constantinoqa imperiopa umalliq llaqtanta Constantinoplaman 330 watapi astaykama. Yachanchik kay qatiq versículokunaqa pagano Romamanta rimashasqanta, imaraykuchus Cristoqa “pacto-pa príncipe” hina rikuchisqa kachkan, paymi chakatasqa kasqanpi “pakisqa kanqa” nisqa. Chay pacha kamachiq atiyqa pagano Romam karqan, chayrayku kunan qhawarinanchik versículokunaqa pagano Romata reqsichin.

Hinaspanmi saypi huk millay runa sayarinqa, paymanqa manam qhapaq suyupa yupaychasqan karqanmanchu qonqakuqkuna; ichaqa payqa thak kayllapi hamuspa, sumaq rimaykunawan qhapaq suyuta hap’inqa. Hinallataq unu mayu hinarraq makinkunawan ñawpaqninmanta llimp’ipaqchasqa kanqaku, chaymanta p’akikapunku; arí, rimanakuypa kamachiqninpas. Paywan rimanakuy rurasqa qhipamanqa llullakuyninwan llamk’anqa; imaraykuchus wicharimuspa, aslla runakunallawan kallpachasqa kanqa. Thak kayllapim suyupa aswan allin, wirayuyq cheqenkunamanpas yaykunqa; hinaspa ruranqa imatachus taytankunapas mana rurasqankuta, nitaq taytankunapa taytankunapas; payqa paykunaman rakinqa apamusqa qichusqakunata, suwasqakunata, qhapaq kaykunatapas: arí, kallpasapa pukllanankunapa contranpi yuyayninkunata wakichinqa, huk p’unchawkama. Daniel 11:21–24.

Kay qhipa rimaypi “against” nisqa simiq chiqaqtapuni “from” ninanmi, chayrayku kay versoqa nin: pagan Romaqa kamachinqa (willakuytaq hinaspa yuyayninkunata ñawpaqman rikuchispa) “from” nisqamanta hatun kallpayoq wasinmanta (Roma Llaqtamanta) kimsa pachak suqta chunka watakunata.

“‘VERSO 24. Payqaqa yaykunqa suyupa aswan wirayuyq cheqnenkunamanpas; hinaspan ruwanqa ima ruwasqanta mana taytankunaqa ruwarqankuchu, nitaq taytankunapa taytankunapas; payqa chaykunaman rakinqa apasqa qichusqata, saqueota, qhapaq kaykunatawan; arí, sinchi pukarakunapa contranpi yuyayninkunata wakichinqa, huk p’unchawkama.’”

“Roma p’unchaykunaman ñawpaq, llapa nacionkuna allin valeq provinciakunaman hinaspa qhapaq allpakunaman yaykuq kasqanku maqanakuywan hinaspa atipaywanmi. Kunanqa Roma ruwanantaq karqa imatachus mana rurasqa karqa taytakunapas ni taytakunapa taytankunapas rurasqankuta; chayqa, kay hap’iqkunata jawka ñanwan chaskiyimi. Kunanqa qallarisqa karqa,

ñawpaq mana hayk'aq uyarisqa costumbre, reykuna herenciapiqa Romamanmi saqeyta qhapaq suyunkunata. Chayna ñanwanmi Roma hatun provinciakunata hap'irqan."

"Chayhina hinallataq Romaq kamachikuynin uraman churakusqakunaqa mana huch'uychu allinta chaskirqaku chaymanta. Qhuyapayawan llamp'u sonqowanpas tratasqa karkaku. Rikch'akurqanmi hina presasqa, saqueopas paykuna ukhupi rakisqa kasqanmanta. Awqankunamanta amachasqa karkaku, thak kaypi, hawka kaypi ima samarispas Romanokunaq atiyninpa amparasqan urapi."

"Kay versículopa qhepa rak'inman, Obispo Newtonqa yuyayta qon, pukarakuna-manta rikch'achisqa yachaykunaqa sinchi pukarakuna-manta ñawpaqman qhawarinapaq kasqanta, mana paykunapa contranpi kasqantachu. Kaytaqa Romanokuna ruwarqanku qanchis urquniyuq llaqtankupa sinchi pukaranmanta. 'Huk tiempokama;' mana iskayrayaypaqmi, proféticotiempo, 360 wata. ¿Mayqin puntomantataq kay watakuna yupasqa kanan? Ichaqa, qatiq versículopi rikuchisqa ruwaymanta."

"“VERSO 25. Hinaspata atiyta, kallpanta ima sonqonta hatun ejército wan uray llaqtapaq reypa contranpi; chay uray llaqtapaq reypas maqanakuyman hinaspata kallpachisqa kanqa ancha hatun, atiyiniyuq ejército wan; ichaqa mana sayanqachu, paypa contranpi qhatipanakuykunata yuyaychasqankurayku.”"

"23 chay 24 versículokunawanmi chay Judíokuna Romakunawan ruwasqa tratomanta kay ladoman uraykuchisqa kanchis, Cristo manaraq paqariptin 161 watapi, Roma llaqa pachapi kamachiyta hap'iq tukusqan pacha kama. Kunan ñawpaqninchikpi kashan kay versículom, uray llaqtapa reyin, Egiptupa, contranpi kallpasapa awqanakuyta, hinallataq hatun ch'axwaypa rikusqan kasqanta, may hatun hinallataq atiyiniyuq soldadokunapa chawpinpi. ¿Kay hina ruwaykunaqa chay pachapi Romapa historiampi cheqapichu pasakurqan?—Ari, pasakurqanmi. Chay guerraqa Egiptowan Romawan guerra karqan; chay ch'axwaytaq Actiumpa ch'axwaynin karqan. Huk pisi qhawariyta hap'isunchik kay tinkuyman pusaq imakunamanta." Uriah Smith, Daniel and the Revelation, 271–273.

Kay qhipa versículokunapiqa Danielqa wakmanta rimarin churasqa pacha-mantawan tukukuymantawan.

Payqa kallpanta, sinchikaynintawan, hatun ejército nisqawan, uray llaqtapaq rey contra hatarichinqa; hinaspa uray llaqtapa reypas, ancha hatun, atiyiniyuq ejército nisqawan maqanakuytaq hatarichisqa kanqa; ichaqa mana sayayta atinqachu: paypa contra yuyaysapa qillqakuykunata wakichisqankurayku. Ari, paypa mikhuyninpa rakisqanmantam mikhuk runakuna payta chinkachinqaku, soldadokunaqa unu hinata mast'arikapunqaku; askha runakuna wañusqa urmankaku. Iskay reykunap sunqunkupas mana allinta ruranankupaqmi kanqa, hinaspa huk mísapi llullakuykunatam rimankaku; ichaqa manam allinman llusqinqachu, imaraykuchus tukukuyninpa churasqa p'unchayllapaqraqmi kanqa. Chaymantaqa hatun qhapaq kaywanmi payqa llaqtanman kutirinqa; sunqunqa ch'uya alianza contra kanqa; hinaspa rurasqankunata ruraspa, kikin llaqtanman kutirinqa. Churasqa p'unchaypiqa yapamantan kutimunqa, urayman hamunqa; ichaqa mana ñawpaq kaq hinaqachu, nitaq qhipa kaq hinaqachu. Daniel 11:25–29.

Pusaq chunkaq pusaq kaq capitulopi, Gabrielmi reqsichirqa “chazon” nisqa, iskay waranqa pichqa pachak iskay chunka watayuq rikch’ay, tiempon churasqapi tukukunanta, chaymantaq “pacha tukuypa tiempo” nisqawan reqsichisqa pacha qallarinanta. Kay pasajepeqa, tiempon churasqa nisqaqa kinsa pachak suqta chunka wata tukuyninmi, chay pacha pagano Romaqa aswan hatun kamachiywan kay pachata kamachin. Kay pasajepeqa mana kanchu “pacha tukuypa tiempo”, imaraykuchus mana imapas sellasqa karqanchu chay historia pachaq tukuyninpi kicharisqa kananpaq.

Daniel pusaq ñiqinpi, “piñakuypa qhepa tukukuyninmanta” rikuchisqa musquyqa, iskay waranqa pichqa pachak iskay chunka watakuna kasqa, chaymi iskay waranqa kimsa pachak watakunawan kуска p’unchawpi tukukuq karqa, “tukuy pacha”paq sellasqa karqa; imaraykuchus 1844 watapi, iskaynin musquykunapa churasqa pacha kasqanrayku, kimsañiqin angelpa k’anchayninqa kichasqa karqa. Daniel chunka hukniyuq ñiqinpi, kimsa chunka manta suqta chunka suqtayuqkama versículokunapi, 1798 watapi “ñawpaq piñakuypa” tukukuyninpi, huk pacha kananmanta willasqa karqa, chaymi “tukuy pacha” nisqawan rikuchisqa karqa, maypichus ñawpaq angelpa k’anchaynin kichasqa karqa. Chayrayku, Roma paganaqmanta pachata willaq rimayqa mana “tukuy pacha”niyuqchu karqa, aswanqa huk churasqa pacha sapallantaq karqa, kimsa pachak suqta chunka watakuna mayqin p’unchawpi tukukusqanta reqsichinanpaq; ichaqa 1798 watapi churasqa pacha, hinallataq 1844 watapi churasqa pacha, iskayninku huk willakuyta kicharirqa, chay willakuyqa “tukuy pacha” nisqawan rikuchisqa pacha ukhupi entiendesqa kananpaqmi karqa.

Romaqa rikuchisqa kachkan hina imayna proféticamente rikuchisqa kasqa hina, paypa profecía pachasnin ukupi. “Pacha, pachakuna hinaspa pacha rakisqa”, “tawa chunka iskay killa”, “chunka iskay pachak soqta chunka p’unchawkuna”, hinaspa “kimsa wata kuskan” nisqakunaqa wakin imaymana símbolokuna kanku, chay pacha sut’ichanankupaq maypachachus papadoqa tutayay pacha Edad Oscura nisqapi kamachirqa. Chay pacha unayqa mayqanmi Milleritakuna kuyuriyninta huñunaykuchkan pachawan, pachak tawa chunka tawa waranqa runakuna kuyuriyninwan tinkichiq, chayqa pachak iskay chunka soqta watam. Pachak iskay chunka soqtapas chunka iskay pachak soqta chunka p’unchawkunaq símbolonninmi, imaraykuchus chay yupaymanta diezmom, utaq chunka hukninmi. Pachak iskay chunka soqta watakuna, 1863 watapi hatarikuymanta pacha, 1989 watapi churisqa pachakama, sut’incham 1989 watata Diospa tupanapaq paypa qhipa p’unchay llaqtanwan.

Kay yachayta qatiqasun hamuq qillqapi.

“¿Imaynataq Qelqasqa Simi-kunata mask’asunchik? ¿Yachachiykunanchikpa estaca-kunata hukmanta hukman churaspachu, chaymantataq llapa Qelqasqa Simita munasqanchikman tupachiyta kallpanchikman; icha yuyaykunata, qhawariyninchikkunata Qelqasqa Simiman apaspachu, cheqaq kaypa Qelqasqa Siminwan llapa lawmanta teoríankunata tupusunchik? Askha runakuna, Bibliata ñawirispam, hinallataq yachachispapas, manam hamuqchanakuyta atinkuchu chay yachachisqanku otaq yachakusqankupi kaq ancha chanin cheqaqta. Runakuna pantaykunata hap’ipakunku, maypachachus cheqaqqa sut’ita rikuchisqa kachkan; hinaspa paykunapaq yachachiykunankuta Diospa siminman apamunkuman chayqa, mana Diospa

siminta yachachiykunankupa k'anchayninpi ñawirispachu yuyayninkuta allin kasqanta qhawachinankupaq, mana tutayypi ni ñawsa kaypi purinkumanchu, nitaq pantayta uywarinkumanchu. Askha runakuna Qelqasqa Simipa rimayninkunaman kikinkupa yuyayninkunaman hina niyta qunku, hinaspa Diospa siminta mana allinta hamut'aspa kikinkuta pantachinku, wakinkunatapas llullachinku. Diospa siminta yachakuyta qallarispaga, llamp'u sonqowanmi chayta ruwasun. Llapa kikillanpaq munay, llapa musuqchasqa kayta munaypas, saqisqa kanan. Unaymanta waqaychasqa yuyaykunaqa mana pantay atiyuq hinaqa mana qhawarisqa kanan. Judiokunapa unaymanta sayarichisqa costumbrenkuta mana saqiya munasqankuqa paykunapa chinkayninta apamurqa. Paykunaqa kikinkupa yuyayninkupi otaq Qelqasqa Simita sut'inchasqankupi ima panta kasqantapas mana rikuyta munarqankuchu; ichaqa runakuna ima unaytaña wak qhawariykunata hap'ipakusqankuchus, sichus mana qelqasqa simiwan sut'ita sayachisqa kanku chayqa, wikch'usqa kanan.”

“Cheqaq sonqoyuqkunam, chiqapta chiqta munaykuqkunaqa, mana qillqaykuchu kanku imayna yuyayninkuta qawachinankupaq tapuywan hinaspa qillqachiywan qhawaykusqa kananpaq, nitaq phiñakunkuchu rimayninku hinaspa yuyayninku hark'asqa kaptin. Kaymi ñawpaq pusaq chunka watakunaña qespichisqayku ukhupi waqaychasqa kawsay karqa. Huñunakuykuman hamuq kayku llakisqa sonqowan, mañakuspanchik iñiyi hinaspa yachachiypi huklla kanananchikpaq; yachaspanchikmi Cristo mana rakisqa kasqanta. Sapa huk punto sapallanta qhawaykusqa karqa tapuywan yuyayman churana hina. Manchakuywan hunt'asqa kaymi kay tapuy tantanakuykunata reqsichirqa. Qelqakuna kicharisqa karqaku manchakuywan hinaspa yupaychaywan. Achka kuti ayunaykuq kayku, aswan allinta chiqta entiendenanchikpaq wakichisqa kanananchikpaq. Chay sinchi mañakuy qhepaman, ima puntochá mana entiendisqa karqa chayqa rimanakusqa karqa, sapankataq libreta yuyayninta rimarqa; chaymantataq yapamanta qonqorikuyku mañakuypi, sinchi ruwakusqayku hanaqpachaman wicharirqan Dios yanapawananchikpaq huk ñawiwan qhawananchikpaq, huklla kanananchikpaq, imaynan Cristo hinaspa Taytan huklla kanku hina. Achka waqaymi waqasqa karqa. Sichus huk wawqi huk wawqinta piñapayarqa pisi entiendenqanrayku, huk pasajeta mana imaynan pay entiendirqan hinata entiendiptin, chay piñapayasqa wawqiqa qhepaman wawqinta makinta hap'ispan niwaq: ‘Ama Diospa Santo Espírituanta llakichisuncho. Jesusmi ñuqanchikwan kashan; uywa sonqoyuq hinaspa yachachikuymán kamachisqa espirituta waqaychasunchik’; hinaspataq chay rimarisqa wawqí niwaq: ‘Pampachaway, wawqi, mana allintam qanta ruwarqani.’ Chaymantataq yapamanta qonqorikuyku huk kutin mañakuypi. Achka horastam kayhina pasachirqayku. Mana llapa kuti huñunakuypi yachaqaqkuchu tawa horasanta aswanta huk kutillapi; ichaqa wakin kuti tukuy tuta pasasqa karqa Qelqakunata manchakuywan tapuypi, ñawpaq p'unchayninchikpaq chiqta entiendenanchikpaq. Wakin kutikunapi Diospa Espíritu hamuwaq ñuqaman, sasachakuq cheqakunaqa Diospa churakusqan ñanwan sut'ichasqa karqa, hinaspataq hunt'a tinkuy karqa. Llapaniñmi huk yuyayniyuq hinaspa huk Espíritu karqayku.”

Ancha sinchi munaywan maskharqayku qhelqakuna mana mayqin runapa yuyayninman hina q'ewisqa kananpaq. Imaymanata atinaykuman hina churanqayku hukninchik ukhupi kaq chiknisqakuna aswan pisiyasqa kananpaq, mana yuyayman churaspalla aswan huch'uy importancianiyuq puntokunapi, maypichus imaymana yuyaykuna karqan. Ichaqa sapa almampa llakiykusqan karqan wawqekuna ukhupi hina kayta ruray, Cristo mañakusqanta

hunt'ananpaq, paypa disipulonkuna huklla kanankupaq imayna paywan Taytanchikwan huklla kasqankuman hina. Wakinkutin huk iskay wawqekuna sinchi sunquwan churakuspa qawachisqa yuyaypa contranman sayarikuq kanku, chaymanta sonqopa naturalezanmanta hamuq munayninkuta ruranku; ichaqa chay disposicion rikuriptin, tapukuykunaykuta sayachirqayku hinaspa huñunakuyta tukuchirqayku, sapaqninchik Diosman mañakuypi rinqanpaq atiyuq kananpaq, hinaspa mana hukkunawan rimanakuspa, chay hukmanyasqa puntuyta yachaqakunanpaq, hanaqpachamanta k'anchayta mañakuspa. Kuyay simikunawan rakisqa karqayku, utqayman kutimunaykupaq wakmanta astawan tapukuyta rurana. Wakin kutikuna Diospa atiyin sut'ita noqaykuman hamuq karqan, hinaspa sut'i k'anchay cheqaq kaypa puntokunata rikuchiptin, huqllamanta waqaq hinaspa kusikuq karqayku. Jesus-ta kuyakurqayku; hukninchikta hukninchikta kuyakurqayku.

“Chay p'unchaykunapiqa Diosmi noqaykupaq ruraran, cheqaq kaqpas almasninchikpaq ancha munasqa karqan. Kunan p'unchaykunapi hukllayniykuqa chay hina kasqanmi allin, sasachakuy pruebatapas atipaspa sayarinanpaq. Kaypiqa Yachachiq Hatun Kamachiqpa yachay wasinpi kashanchik, hanaq yachay wasipaq yachachisqa kananchikpaq. Yachananchikmi llakikuyta Cristo hina apayta, chay yachachisqaqa noqanchikpaq ancha hatun chaninniyoqmi kanqa.”

“Achka yachachikunata yachakuyku, hinaspa achka, achka yachakusqanchikkunatapas qunqachiyta yachakuyku. Diosllam hanaq pacha kuska mana pantayniyuq kanku. Kikinpa munasqa qhawariyninta mana hayk'aq saqeyta kasukuspa yuyaykukuqkuna, mana hayk'aqpas huk yuyayninta tikraypaq kaptin, pantasqa kasqankuta taripankaku. Kikinchikpa yuyayninchikkunaman hinaspa rimayninchikkunaman sinchi takyaywan hap'ipakuspaqa, mana atisunmanchu Cristoq mañakusqa huk sonqolla kayta chaskiyta.” Review and Herald, 26 de julio de 1892.